

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ  
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΥΠΟΘΕΣΗ Α. κατά ΕΛΛΑΔΑΣ**

*(Προσφυγή αριθ. 10587/10)*

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

17 Απριλίου 2014

*Η απόφαση αυτή θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις*

### **Στην υπόθεση Α. κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Isabelle Berro-Lefèvre, *πρόεδρος*

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, *δικαστές,*

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος,*

Αφού διασκέφθηκε σε δικαστικό συμβούλιο στις 25 Μαρτίου 2014, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

#### **ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 10587/10) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, ένας υπήκοος της οποίας, ο κύριος Α.Α. («ο προσφεύγων»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 4 Φεβρουαρίου 2010 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τους κυρίους Κ. Τσιτσελίκη και Α. Σπάθη, δικηγόρους του Δικηγορικού Συλλόγου της Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Φ. Δεδούση, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Δ. Καλόγηρο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων επικαλείται μία παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

4. Στις 31 Αυγούστου 2011, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

## I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1984 και κατοικεί στην Θεσσαλονίκη.

6. Στις 24 Οκτωβρίου 2009, ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά του προσφεύγοντος για απόπειρα κλοπής με χρήση βίας. Την ίδια ημέρα, ο ανακριτής διέταξε την προφυλάκισή του (ένταλμα αριθ. 49/2009).

7. Ο προσφεύγων κρατήθηκε μέχρι τις 16 Νοεμβρίου 2009 στο αστυνομικό τμήμα του Λευκού Πύργου (Θεσσαλονίκη). Την ημερομηνία αυτή, μεταφέρθηκε στους χώρους της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης.

8. Κατά τον προσφεύγοντα, οι δύο χώροι κράτησης δεν είχαν επαρκή εξαερισμό και επαρκή φυσικό φωτισμό. Αυτός αναφέρει επίσης προβλήματα υπερπληθυσμού, έλλειψης φυσικής άσκησης, ανεπαρκούς διατροφής και απουσίας επικοινωνίας με τον έξω κόσμο κατά την διάρκεια της κράτησής του.

9. Στις 23 Δεκεμβρίου 2009, ο προσφεύγων ενημέρωσε τον εισαγγελέα για τις συνθήκες της κράτησής του μέσα στους χώρους της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης και ζήτησε την βελτίωσή τους. Μέχρι σήμερα, ο προσφεύγων δεν έχει λάβει απάντηση.

10. Από τον φάκελο προκύπτει ότι ο προσφεύγων κρατήθηκε στην Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης μέχρι τις 29 Ιανουαρίου 2010.

## II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

### A. Ο σωφρονιστικός κώδικας

11. Τα εφαρμοστέα εν προκειμένω άρθρα του σωφρονιστικού κώδικα ορίζουν:

#### **Άρθρο 1**

«1. Οι κανόνες που ακολουθούν ρυθμίζουν τους όρους και τις συνθήκες εκτέλεσης ποινών και μέτρων ασφαλείας κατά της ελευθερίας, σύμφωνα με το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους και τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή τους.

2. Κρατούμενοι θεωρούνται άτομα που εκτίουν ποινές στερητικές της ελευθερίας, εκείνοι επί των οποίων εφαρμόζονται τα άρθρα 69 [κράτηση των ακαταλόγιστων εγκληματιών] και 71 του Ποινικού Κώδικα [εισαγωγή αλκοολικών και τοξικομανών σε θεραπευτικό κατάστημα] , καθώς και οι

υπόδικοι και όσοι κρατούνται κατά τα άρθρα 16 (ειδικές κατηγορίες κρατουμένων) και 17 [άλλες κατηγορίες κρατουμένων] του παρόντος.

(...)

4. "Καταστήματα κράτησης" χαρακτηρίζονται όσα ορίζονται στο τρίτο Κεφάλαιο του παρόντος.»

### **Άρθρο 15**

«1. Άτομα που εισάγονται στα καταστήματα κράτησης, είτε δυνάμει αιτιολογημένου δικαστικού εντάλματος σύλληψης ή προσωρινής κράτησης είτε δυνάμει βουλεύματος δικαστικού συμβουλίου, διαμένουν σε χωριστά τμήματα των αντιστοίχων για την κατηγορία τους καταστημάτων (γυναικών, ανδρών) ή σε ιδιαίτερους χώρους, δίχως επικοινωνία με τους λοιπούς κρατούμενους (...)

2. Οι συνθήκες διαβίωσης υποδίκων στο κατάστημα προσεγγίζουν κατά το δυνατόν τις συνθήκες της ελεύθερης διαβίωσης. Δεν υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς της ελευθερίας εκτός από εκείνους που είναι απαραίτητοι για την ομαλή διεξαγωγή της ανάκρισης (...).»

### **Άρθρο 19**

«1. Τα καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε: α) γενικά, β) ειδικά και γ) θεραπευτικά.

2. Τα γενικά καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε Α', Β' και Γ' τύπου. Στα Α' τύπου κρατούνται οι υπόδικοι, οι κρατούμενοι για χρέη και οι κατάδικοι σε ποινή φυλάκισης. Στα Β' τύπου κρατούνται, με την επιφύλαξη του επόμενου εδαφίου οι υπόλοιποι κρατούμενοι. Στα Γ' τύπου, τα οποία ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, κρατούνται, χωρίς επικοινωνία με κρατούμενους άλλων κατηγοριών, κρατούμενοι που εκτίουν ποινή ισόβιας κάθειρξης ή πρόσκαιρης κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών και κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι για την ομαλή κοινή συμβίωση στα καταστήματα άλλου τύπου (...)

3. Ειδικά καταστήματα είναι οι αγροτικές φυλακές, η Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.), τα καταστήματα νέων και τα κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης καταδίκων (...).»

## **B. Ο αστικός κώδικας και ο εισαγωγικός νόμος**

12. Το άρθρο 57 του αστικού κώδικα ορίζει:

«Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. (...)

Αξίωση αποζημίωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες, δεν αποκλείεται.»

Εξάλλου, το άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί. Το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός να η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

13. Με δύο αποφάσεις με αριθμούς 2893/2008 και 1215/2010, το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχθηκε ότι ένα πρόσωπο που κρατείται λόγω χρέους προς τρίτον και έχει τοποθετηθεί, κατά παράβαση του άρθρου 1050 § 2 του κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο ίδιο κελί με πρόσωπα καταδικασμένα για ποινικά αδικήματα είχε υποστεί ηθική βλάβη και είχε για τον λόγο αυτό, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα, δικαίωμα αποζημίωσης. Έκρινε ότι η κήρυξη της ακυρότητας της κράτησης του ενδιαφερομένου και η απελευθέρωσή του δεν συνιστούσαν λόγο εξαφάνισης της ηθικής βλάβης που αυτός υπέστη στην διάρκεια της κράτησής του. Τόνισε εξάλλου ότι η έλλειψη χώρων κράτησης κατάλληλων για την κράτηση των καταδικασθέντων για χρέη προς τρίτους δεν μπορούσε να δικαιολογήσει την μερική ή πλήρη απαλλαγή του Δημοσίου από την ευθύνη. Έκρινε επίσης ότι, προκειμένου να καθοριστεί το ποσό της επιδικαστέας στον ενδιαφερόμενο αποζημίωσης, έπρεπε να ληφθούν υπόψη οι συνθήκες κράτησης του τελευταίου. Προσέθεσε εν τούτοις ότι η αξιολόγηση των συνθηκών αυτών δεν μπορούσε να οδηγήσει στον αποκλεισμό οποιασδήποτε ηθικής βλάβης, δεδομένου ότι αυτή γεννήθηκε από μόνη την μη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας του ενδιαφερομένου, και τούτο ανεξάρτητα από την εν λόγω αξιολόγηση. Στις δύο πιο πάνω αναφερόμενες αποφάσεις, το ανώτατο δικαστήριο έκρινε ότι οι ενδιαφερόμενοι

εξετέθησαν, εξαιτίας της κράτησής τους μαζί με καταδικασμένους για ποινικά αδικήματα, σε ύβρεις, προσβολές, βλάβες της σωματικής ακεραιότητάς τους και άλλες βίαιες συμπεριφορές, αφού οι διάφορες αυτές πράξεις είχαν στόχοι κυρίως τα πρόσωπα που δεν θεωρούνταν ως δράστες ποινικών αδικημάτων μέσα σε τέτοιους χώρους κράτησης.

14. Με δύο αποφάσεις με αριθμούς 463/2006 και 1601/2009, το διοικητικό εφετείο Αθηνών δέχθηκε ότι οι ενάγοντες στις υποθέσεις αυτές είχαν υποστεί ηθική βλάβη εξαιτίας της προσβολής της προσωπικότητάς τους (άρθρο 57 του αστικού κώδικα). Έκρινε ότι οι ενάγοντες, αν και είχαν καταδικαστεί για χρέη εμπορικής φύσεως, είχαν κρατηθεί στον ίδιο χώρο με πρόσωπα που είχαν καταδικαστεί για ποινικά αδικήματα, κατά παράβαση του άρθρου 1050 του κώδικα πολιτικής δικονομίας, και τους επιδίκασε αποζημίωση.

#### **Γ. Ο κώδικας ποινικής δικονομίας (ΚΠΔ)**

15. Το άρθρο 284 του ΚΠΔ προβλέπει:

«1. Εκείνος που εναντίον του εκδόθηκε ένταλμα προσωρινής κράτησης οδηγείται στις φυλακές υποδίκων και παραδίδεται στον διευθυντή τους (...).»

#### **Δ. Το προεδρικό διάταγμα 141/1991 σχετικά με τις αρμοδιότητες των οργάνων του υπουργείου Δημόσιας Τάξης**

16. Το άρθρο 66 § 6 του προεδρικού διατάγματος 141/1991 έχει ως εξής:

«Στα αστυνομικά κρατητήρια δεν επιτρέπεται η κράτηση υποδίκων ή καταδίκων που προορίζονται για Σωφρονιστικό Κατάστημα, με εξαίρεση τον απολύτως αναγκαίο πριν την μεταγωγή χρόνο και εφόσον δεν είναι δυνατή η απευθείας μεταγωγή και παράδοση σ' αυτό.»

#### **Ε. Η εθνική και η διεθνής πρακτική**

17. Το Δικαστήριο αναφέρεται για το ζήτημα αυτό ειδικότερα στις παραγράφους 19-22 της απόφασης *Ασλάνης κατά Ελλάδας* (αριθ. 36401/10, 17 Οκτωβρίου 2013).

## ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

### I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

18. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι οι συνθήκες κράτησης στους χώρους του αστυνομικού τμήματος του Λευκού Πύργου (Θεσσαλονίκη) και της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης ήταν αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης, διάταξη που έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείριση απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

#### A. Επί του παραδεκτού

19. Η Κυβέρνηση, επικαλούμενη ειδικότερα τις αποφάσεις με αριθμούς 2893/2008 και 1215/2010 του Συμβουλίου της Επικρατείας καθώς και τις αποφάσεις με αριθμούς 463/2006 και 1601/2009 του διοικητικού εφετείου Αθηνών, καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την παρούσα αιτίαση λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Υποστηρίζει ότι από τις αποφάσεις αυτές προκύπτει ότι οι συνθήκες κράτησης και ο κίνδυνος που αυτές συνεπάγονται για την ζωή ή την υγεία ενός κρατούμενου μπορούν να θεωρηθούν ως θεμελιωτικές μιας προσβολής της προσωπικότητας (άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα) και να στηρίζουν έτσι μία αγωγή αποζημίωσης. Κατά συνέπεια, το άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα αποτελεί ένα πραγματικό ένδικο μέσο για οποιοδήποτε πρόσωπο που, όπως ο προσφεύγων, θεωρεί ότι έπεσε θύμα απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης κατά την διάρκεια της κράτησής του και επιθυμεί να αποζημιωθεί για την βλάβη που υπέστη.

20. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι καταγγελίες του υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης αφορούν μόνον τις γενικές συνθήκες κράτησης μέσα στους χώρους του αστυνομικού τμήματος του Λευκού Πύργου (Θεσσαλονίκη) και της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης.

21. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η βάση του κανόνα της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων που προβλέπεται από το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης συνίσταται στο ότι, πριν να προσφύγει ενώπιον ενός διεθνούς δικαστηρίου, ο προσφεύγων πρέπει να δώσει στο υπεύθυνο Κράτος την ευκαιρία να επανορθώσει τις επικαλούμενες παραβιάσεις με τα εσωτερικά μέσα, χρησιμοποιώντας τους

δικαστικούς πόρους που προσφέρονται από την εθνική νομοθεσία, εφόσον αυτοί αποδεικνύονται αποτελεσματικοί και επαρκείς (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Fressoz et Roire κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 29183/95, § 37, CEDH 1999-I). Ο κανόνας αυτός στηρίζεται πάνω στην υπόθεση, αντικείμενο του άρθρου 13 της Σύμβασης – με το οποίο αυτός παρουσιάζει στενή συγγένεια -, ότι η εσωτερική έννομη τάξη παρέχει μία πραγματική προσφυγή ως προς την επικαλούμενη παραβίαση (*Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, § 152, CEDH 2000-XI). Το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης επιβάλλει την εξάντληση μόνον των προσφυγών που ταυτόχρονα σχετίζονται με τις επίδικες παραβιάσεις και είναι διαθέσιμες και επαρκείς. Αυτές πρέπει να υφίστανται σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας όχι μόνον στην θεωρία αλλά και στην πράξη, άλλως στερούνται της επιθυμητής αποτελεσματικότητας και προσβασιμότητας. Το εναγόμενο Κράτος είναι υπεύθυνο να αποδείξει ότι πληρούνται οι απαιτήσεις αυτές (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Dalia κατά Γαλλίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 38, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I).

22. Το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης προβλέπει έναν καταμερισμό του βάρους αποδείξεως. Σε ό,τι αφορά την εναγόμενη κυβέρνηση, όταν αυτή επικαλείται την μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων, πρέπει να πείσει το Δικαστήριο ότι η προσφυγή της οποίας την ύπαρξη επικαλείται ήταν πραγματική και διαθέσιμη τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη την εποχή των γεγονότων, ήταν δηλαδή προσβάσιμη και ικανή να προσφέρει στον προσφεύγοντα την επανόρθωση των αιτιάσεών του και παρουσίαζε εύλογες προοπτικές επιτυχίας (*Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας*, 16 Σεπτεμβρίου 1996, § 68, *Recueil* 1996-IV, και *Sejdovic κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 56581/00, § 46, CEDH 2006-II).

23. Σε ό,τι αφορά την προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο σημειώνει, εξ αρχής, ότι τα παράπονα του προσφεύγοντος αναφέρονται κατά τρόπο γενικό στις συνθήκες κράτησης μέσα στους χώρους των εν λόγω αστυνομικών κέντρων και ότι οι καταγγελλόμενες συνθήκες σχετίζονταν με ένα δομικό φαινόμενο που δεν αφορούσε αποκλειστικά την ιδιαίτερη περίπτωσή του, αλλά γενικά την κατάσταση των κρατουμένων για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, το οποίο δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί βραχύ, μέσα στους χώρους της αστυνομίας (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, *Bygylashvili κατά Ελλάδας*, αριθ. 58164/10, § 47, 25 Σεπτεμβρίου 2012). Εξάλλου, σε ό,τι αφορά την αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι, προκειμένου να είναι αποτελεσματικό ένα σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων

των κρατουμένων που προστατεύονται από το άρθρο 3 της Σύμβασης, οι προληπτικές προσφυγές και οι προσφυγές αποζημίωσης πρέπει να συνυπάρχουν κατά τρόπο αλληλοσυμπληρούμενο (*Ananyev και λοιποί κατά Ρωσίας*, αριθ. 42525/07 και 60800/08, § 96, 10 Ιανουαρίου 2012). Η ιδιαίτερη σημασία του άρθρου αυτού επιβάλλει στα Κράτη να θεσπίσουν, πέρα από μία απλή προσφυγή για αποζημίωση, έναν αποτελεσματικό μηχανισμό που επιτρέπει να τεθεί ταχέως τέλος σε οποιαδήποτε μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3. Ελλείψει τέτοιου μηχανισμού, η προοπτική μιας μελλοντικής αποζημίωσης θα κινδύνευε να νομιμοποιήσει ταλαιπωρίες ασύμβατες με το άρθρο αυτό και να αποδυναμώσει σοβαρά την υποχρέωση των Κρατών να εναρμονίσουν τους σχετικούς με την κράτηση κανόνες τους με τις απαιτήσεις της Σύμβασης (ό.π., § 98). Κατά συνέπεια, από την άποψη της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, η κατάσταση μπορεί να είναι διαφορετική μεταξύ ενός ατόμου που κρατήθηκε κάτω από συνθήκες υποθετικά αντίθετες προς το άρθρο 3 και που προσφεύγει στο Δικαστήριο ενώ είναι ελεύθερο και ενός ατόμου που προσφεύγει σε αυτό ενώ κρατείται ακόμη υπό τις συνθήκες που καταγγέλλει (βλέπε *A.F. κατά Ελλάδας*, αριθ. 53709/11, § 53, 13 Ιουνίου 2013).

24. Εν προκειμένω, από τον φάκελο προκύπτει ότι η κράτηση του προσφεύγοντος μέσα στους πιο πάνω αναφερόμενους χώρους της αστυνομίας έλαβε τέλος στις 29 Ιανουαρίου 2010. Προσφεύγοντας στο Δικαστήριο στις 4 Φεβρουαρίου 2010, αυτός δεν στόχευε ασφαλώς στο να εμποδίσει την συνέχιση της κράτησής του υπό συνθήκες απάνθρωπες ή εξευτελιστικές συνθήκες, αλλά στο να επιτύχει μία εκ των υστέρων διαπίστωση του άρθρου 3 εκ μέρους του Δικαστηρίου και, ενδεχομένως, μία αποζημίωση για την επικαλούμενη ηθική βλάβη.

25. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα είναι μία εγκάρσια διάταξη του ελληνικού δικαίου η οποία εφαρμόζεται σε ένα πλήθος καταστάσεων. Μέσα στο πλαίσιο μιας αγωγής ερειδόμενης στο άρθρο αυτό, τα δικαστήρια εξετάζουν παρεμπιπτόντως κατά πόσον υπήρξε εκ μέρους των αρχών αδικοπραξία και, σε καταφατική περίπτωση, επιδικάζουν στον ενάγοντα μία αποζημίωση για ηθική βλάβη (πιο πάνω αναφερόμενη *A.F. κατά Ελλάδας*, § 55). Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, στην απόφασή του *A.F. κατά Ελλάδας* (πιο πάνω αναφερόμενη, §§ 55-60), εκτίμησε ότι έπρεπε να εξετάσει κατά πόσον οι διατάξεις ενός νομοθετικού ή κανονιστικού κειμένου των οποίων μπορεί να γίνει επίκληση για τους σκοπούς μιας αγωγής κατ'εφαρμογήν του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα είχαν συνταγεί με όρους

επαρκώς σαφείς και εγγυούνται «αγώγιμα» δικαιώματα. Όμως, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο σωφρονιστικός κώδικας δεν εφαρμόζεται στην κράτηση μέσα στα αστυνομικά τμήματα, όπως τούτο προκύπτει από τα άρθρα 1 και 19 του κώδικα αυτού (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 11). Εξάλλου, η Κυβέρνηση δεν επικαλείται διάταξη του εσωτερικού δικαίου που να εγγυάται ένα «αγώγιμο» δικαίωμα και σχετική νομολογία, κατά τρόπο ώστε να χρησιμεύουν ως στερεή βάση εν προκειμένω για τους σκοπούς μιας αγωγής κατ'εφαρμογήν των πιο πάνω αναφερομένων άρθρων 105 και 57 (βλέπε την προναφερόμενη απόφαση *Ασλάνης*, § 32, και, *a contrario*, *Housein κατά Ελλάδα*, αριθ. 71825/11, § 62, 24 Οκτωβρίου 2013).

26. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι αποφάσεις με αριθμούς 2893/2008 και 1215/2010 του Συμβουλίου της Επικρατείας καθώς και οι αποφάσεις με αριθμούς 463/2006 και 1601/2009 του διοικητικού εφετείου Αθηνών, τις οποίες η Κυβέρνηση προσκομίζει σε στήριξη των ισχυρισμών της, αφορούσαν άτομα που είχαν συλληφθεί και καταδικαστεί για οφειλές προς ιδιώτες και που, κατά παράβαση του άρθρου 1050 του κώδικα πολιτικής δικονομίας, εξέτιαν τις ποινές τους σε τόπους κράτησης και, ειδικότερα, μέσα στα ίδια κελιά μαζί με άτομα καταδικασθέντα για ποινικά αδικήματα. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η κατάσταση του προσφεύγοντος, ο οποίος προφυλακίστηκε σε αστυνομικά κρατητήρια διακρίνεται σαφώς από εκείνη που απετέλεσε το αντικείμενο των αποφάσεων με αριθμούς 2893/2008 και 1215/2010 του Συμβουλίου της Επικρατείας και 463/2006 και 1601/2009 του διοικητικού εφετείου Αθηνών.

27. Ενόψει των προηγουμένων, και ανεξάρτητα από το γεγονός ότι δεν χρησιμοποίησε την οδό που συνέστησε η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, στην παρούσα κατάσταση της εθνικής νομολογίας, η αιτίασή του δεν θα μπορούσε να απορριφθεί για μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Συνεπώς, η σχετική αντίρρηση της Κυβέρνησης πρέπει να απορριφθεί. Το Δικαστήριο διαπιστώνει, εξάλλου, ότι η παρούσα αιτίαση δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και δεν προσκρούει σε οποιονδήποτε άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

## **B. Επί της ουσίας**

28. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ειδικότερα ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι οι συνθήκες κράτησής του μέσα στους πιο πάνω αναφερόμενους χώρους της αστυνομίας συνέστησαν απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση η οποία έφθασε

στο ελάχιστο της σοβαρότητας που απαιτείται για να εισέλθει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3. Ισχυρίζεται ότι οι καταγγελίες του είναι πολύ γενικόλογες και δεν αναφέρονται στην προσωπική κατάστασή του μέσα στο αστυνομικό τμήμα του Λευκού Πύργου (Θεσσαλονίκη) και της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης.

29. Ο προσφεύγων απαντά ειδικότερα ότι οι συνθήκες κράτησής του δεν ήταν σύμφωνες προς τις απαιτήσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης και προς τους κανόνες που ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή ποινής (CPT). Αναφερόμενος στην προσωπική κατάστασή του, ισχυρίζεται ότι δεν είχε ποτέ την ευκαιρία να εξέλθει από το κελί του. Υποστηρίζει εξάλλου ότι οι τουαλέτες και το ντους ήταν ανθυγιεινά και ότι έκαστος των κρατουμένων δεν είχε δικαίωμα παρά σε γεύματα που αντιστοιχούσαν στο ποσό των 5,85 ευρώ την ημέρα. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι το ποσό αυτό δεν μπορούσε να του εξασφαλίσει τρία γεύματα την ημέρα ούτε από την άποψη της ποιότητας ούτε από εκείνη της ποσότητας. Τέλος, σημειώνει την απαγόρευση να προμηθεύεται εφημερίδες ή περιοδικά και την απουσία τηλεόρασης. Έτσι ήταν, για μία περίοδο τριών μηνών περίπου, εντελώς αποκομμένος από την εξωτερική ζωή.

30. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι για να εισέλθει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, μία κακή μεταχείριση πρέπει να φθάνει σε ένα ελάχιστο σοβαρότητας. Η αξιολόγηση αυτού του ελάχιστου είναι σχετική κατ'ουσίαν: εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της περίπτωσης, και ειδικότερα από την διάρκεια της μεταχείρισης και των φυσικών ή ψυχικών αποτελεσμάτων της, καθώς και, μερικές φορές, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Van der Ven κατά Ολλανδίας*, αριθ. 50901/99, § 47, CEDH 2003-II). Το Δικαστήριο έκρινε έτσι ότι μία μεταχείριση ήταν «εξευτελιστική» κατά το ότι από την φύση της ενέπνεε στα θύματά της αισθήματα φόβου, άγχους και κατωτερότητας ικανά να τους ταπεινώσουν και να τους υποβαθμίσει (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, § 92, CEDH 2000-XI).

31. Τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα συνοδεύονται αναπόφευκτα από ταλαιπωρία και ταπείνωση. Πρόκειται για μία αναπότρεπτη κατάσταση η οποία, ως τέτοια και από μόνη της, δεν εμπεριέχει παραβίαση του άρθρου 3. Η διάταξη αυτή επιβάλλει παρά ταύτα στο Κράτος να εξασφαλίσει ότι οποιοδήποτε πρόσωπο που κρατείται κάτω από συνθήκες συμβατές με τον σεβασμό της ανθρώπινης

αξιοπρέπειας, ότι ο τρόπος της κράτησής του δεν το υποβάλλουν σε μία αγωνία ή σε μία δοκιμασία μιας έντασης που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο ταλαιπωρίας που είναι σύμφυτο με ένα τέτοιο μέτρο και ότι, λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών απαιτήσεων της φυλάκισης, η υγεία και η ευεξία του είναι εξασφαλισμένες κατά τρόπο επαρκή (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Kudla*, §§ 92-94, *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 59450/00, § 119, CEDH 2006-IX).

32. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι έχει ήδη εξετάσει και καταλήξει πολλές φορές στην διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3, σε υποθέσεις σχετικές με συνθήκες φυλάκισης μέσα σε χώρους της αστυνομίας προσώπων τα οποία προφυλακίστηκαν ή κρατούνταν ενόψει της απέλασής τους (βλέπε *Σιάσιος και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 30303/07, 4 Ιουνίου 2009 – *Βαφειάδης κατά Ελλάδα*, αριθ. 24981/07, 2 Ιουλίου 2009 – *Shuvaev κατά Ελλάδα*, αριθ. 8249/07, 29 Οκτωβρίου 2009 – *Tabesh κατά Ελλάδα*, αριθ. 8256/07, 26 Νοεμβρίου 2009 – *Efremitze κατά Ελλάδα*, αριθ. 33225/08, 21 Ιουνίου 2011 και, τελευταία, την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Ασλάνης*). Εκτός από τις ειδικές ελλείψεις ως προς την κράτηση των ενδιαφερομένων σε έκαστη από τις πιο πάνω αναφερόμενες υποθέσεις και οι οποίες σχετίζονται ειδικότερα με τον υπερπληθυσμό, την έλλειψη εξωτερικού χώρου για περίπατο, το ανθυγιεινό και την ποιότητα της εστίασης, το Δικαστήριο θεμελίωσε την διαπίστωσή του για παραβίαση του άρθρου 3 στο γεγονός ότι, από την ίδια την φύση τους, οι χώροι της αστυνομίας είναι χώροι που προορίζονται να υποδέχονται άτομα για σύντομο διάστημα. Έτσι, διαστήματα προσωρινής κράτησης μέσα σε αστυνομικά τμήματα που κυμαίνονται μεταξύ δύο και τριών μηνών θεωρήθηκαν ως αντιβαίνοντα στο άρθρο 3 (πιο πάνω αναφερόμενες αποφάσεις *Σιάσιος και λοιποί*, § 32 – *Βαφειάδης*, §§ 35-36, *Shuvaev*, § 39 – *Tabesh*, § 43 – *Efremidze*, § 41 – και *Ασλάνης*, § 39).

33. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι εν προκειμένω ο προσφεύγων κρατήθηκε επί περίπου τρεις μήνες μέσα στους χώρους του αστυνομικού τμήματος του Λευκού Πύργου (Θεσσαλονίκη) και της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης, δηλαδή μέσα σε χώρους που, από την ίδια την φύση τους, δεν είναι προσαρμοσμένοι στις ανάγκες ενός παρατεταμένου εγκλεισμού (βλέπε *Kaja κατά Ελλάδα*, αριθ. 32927/03, § 49, 27 Ιουλίου και τις πιο πάνω αναφερόμενες αποφάσεις *Efremidze* και *Ασλάνης*).

34. Εξάλλου, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων ήταν υπόδικος και ότι το άρθρο 284 του ΚΠΔ ορίζει ότι εκείνος που αποτελεί το αντικείμενο ενός

εντάλματος προσωρινής κράτησης οδηγείται στις φυλακές που προορίζονται για τους υποδίκους. Σημειώνει επίσης ότι το άρθρο 66 § 6 του προεδρικού διατάγματος 141/1991 ορίζει ότι η κράτηση μέσα σε αστυνομικά τμήματα υποδίκων και καταδικασμένων επιτρέπεται μόνον για τον χρόνο που είναι απολύτως αναγκαίος για την μεταφορά τους προς σωφρονιστικά καταστήματα ή όταν η άμεση μεταφορά είναι αδύνατη.

35. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση σε εξέθεσε κάποιο γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε ένα συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση διαφορετικό από εκείνο στο οποίο κατέληξε στις πιο πάνω αναφερόμενες υποθέσεις.

Τα στοιχεία αυτά αρκούν για το Δικαστήριο προκειμένου να συμπεράνει ότι υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

## II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

36. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

### A. Ζημία

37. Ο προσφεύγων ζητεί 7.000 ευρώ (EUR) για την ηθική βλάβη που υπέστη.

38. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το ποσό αυτό είναι υπερβολικό και μη αιτιολογημένο, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών της υπόθεσης. Η διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

39. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να επιδικαστεί στον προσφεύγοντα το ποσό των 6.500 EUR για την ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται για φόρους.

### B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

40. Ο προσφεύγων ζητεί επίσης 2.000 EUR για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη ενώπιον του Δικαστηρίου, με την στήριξη λογαριασμού αμοιβών.

41. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το ποσό αυτό είναι παράλογο.

42. Το Δικαστήριο εκτιμά εύλογο, υπό το φως του κατατεθέντος εγγράφου και της νομολογίας του, να επιδικάσει στον προσφεύγοντα 1.500 EUR για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη του Δικαστηρίου, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται για φόρους.

### **Γ. Τόκοι υπερημερίας**

43. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να συνδέσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας με το επιτόκιο διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται*:
  - α) ότι το εναγόμενο Κράτος πρέπει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:
    - (i) 6.500 EUR (έξι χιλιάδες πεντακόσια ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται για φόρους, για την ηθική βλάβη,
    - ii) 1.500 EUR (χίλια πεντακόσια ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται για φόρους, για έξοδα και δικαστική δαπάνη,
  - β) ότι, από την λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το επιτόκιο διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.
4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά το υπερβάλλον.

Συντάχθηκε στην γαλλική γλώσσα και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 17 Απριλίου 2014, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Isabelle Berro-Lefèvre

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου  
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 9 Μαΐου 2014

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος